

รูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา

A Model of Administration the Students' Caring and Support System to Excellence in Schools under the Secondary Educational Service Area Office Chiang Rai and Phayao

¹วุฒิชัย ไหมวงศ์ และ ²ไพโรภ รัตนชูวงศ์

¹Wuttichai maiwong and ²Pairop Rattanachuwong

¹นิสิตระดับปริญญาเอก สาขาวิชา การบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

²อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹PhD student Doctor of Education Program Chiang Rai Rajabhat University

²Teacher of the Doctor of Education Program Chiang Rai Rajabhat University

¹Corresponding Author. E-mail: wuttichaimaiwong@gmail.com and ²captpairop@gmail.com

Received June 17, 2023; Revised June 29, 2023; Accepted August 28, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานและแนวปฏิบัติด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สู่ความเป็นเลิศ ในโรงเรียน 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียน และ 3) เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา โดยการศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนต้นแบบ ผู้วิจัยได้ออกแบบการวิจัยเป็นแบบผสม (Mixed Method) ซึ่งมีทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 174 คน เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามโดยใช้วิธี Scan QR Code วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล (content analysis) พบว่า แบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า มีระดับการปฏิบัติ เฉลี่ย 4.26 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.57-0.90 ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า รูปแบบ มีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) กระบวนการ (4) การวัดและประเมินผล (5) เงื่อนไขความสำเร็จ และตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า หลักการบริหารสถานศึกษาที่มีการปฏิบัติเป็นเลิศ และประสบความสำเร็จ มีหลักการและปัจจัยสำคัญ คือ นโยบายของรัฐบาล การขับเคลื่อนสถานศึกษาตามนโยบายของโรงเรียนเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อพัฒนานักเรียนตามช่วงวัย การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม

คำสำคัญ: รูปแบบ; การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือ; ความเป็นเลิศ

Abstract

The objectives of this research were 1) To study the administrative conditions and practices of the student care and support system. 2) to study the components of the administration model of the student assistance system to excellence in school and 3) to study the components of A Model of Administration the Students' Caring and Support System to Excellence in Schools under the Secondary Educational Service Area Office Chiang Rai and Phayao. by studying administration Support system for students of model schools The researcher designed the research as a mixed method (Mixed Method), which is both quantitative and qualitative. (Quantitative Research Method) and Qualitative (Qualitative Research Method). There were 174 informants The data collection tools were questionnaires using the Scan QR Code method, data analysis by content analysis and data analysis (content analysis). It was found that the questionnaires were checklist questions. The results of the research according to the 1st objective showed that the average performance level was 4.26, the standard deviation was 0.57–0.90. According to the second objective, it was found that the model consisted of 5 major components: (1) principles (2) objectives (3) processes (4) measurement and evaluation (5) success conditions. And according to objective number 3, it was found that the principles of educational institution administration with excellent practice and success There are principles and important factors that are government policies. Promoting educational institutions according to the school's policy educational area to develop students according to age Improving the quality of life of students To be holistically complete, including physical, intellectual, knowledge and ability. moral ethics

Keywords: Model; Students' Caring and Support System; Excellence

บทนำ

สถานศึกษาเป็นหน่วยงานหลักของการพัฒนาเยาวชนของประเทศให้มีคุณภาพสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่กำหนดไว้ใน แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560–2579 ที่ตระหนักถึงการพัฒนาคคนในภาพรวมให้เป็นคนที่สมบูรณ์ในทุกช่วงวัยที่สามารถบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงที่เป็นสภาพแวดล้อมการดำเนินชีวิตได้อย่างดีโดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาทุนมนุษย์จากการยกระดับคุณภาพการศึกษา การเรียนรู้ การพัฒนาทักษะ และยกระดับคุณภาพบริการสาธารณสุขให้ทั่วถึงในทุกพื้นที่ พร้อมทั้งต้องส่งเสริมบทบาทสถาบันทางสังคมในการกล่อมเกลาสรางคนดี มีวินัย มีค่านิยมที่ดีและมีความรับผิดชอบต่อสังคม โดยมีหลักการสำคัญของแผนพัฒนาโดยยึด “หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” การมีส่วนร่วมในการพัฒนา และการมุ่งเสริมสร้างกลไกการพัฒนาประเทศ ให้มีการพัฒนาเชิงบูรณาการระหว่างหน่วยงานโดยยึดพื้นที่เป็นหลัก และกำหนดให้คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดี พัฒนาคคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม

มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมอย่างเหมาะสม (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559)

ตามนโยบายในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ปรากฏไว้ในแผนพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาในหัวข้อที่ 2 พ.ศ. 2564 ซึ่งกำหนดไว้ในข้อกลุ่มส่งเสริมการจัดการศึกษามีอำนาจหน้าที่ “ประสานการป้องกัน และแก้ไขปัญหาการใช้สารเสพติด และส่งเสริมป้องกัน แก้ไข และคุ้มครองความประพฤตินักเรียน และนักศึกษา รวมทั้งระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน” ผู้เรียนที่จบการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความสามารถและทักษะจำเป็นในศตวรรษที่ 21 และกำหนดให้ “พุทธศักราช 2560-2564” จากรายงานผลการ ประเมิน ประสิทธิภาพ ระบบดูแล ช่วยเหลือ นักเรียน ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย และจากรายงานผล ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พะเยา พบว่า โรงเรียนในสังกัดที่มีระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน สามารถลดพฤติกรรมเสี่ยงของ นักเรียนได้ ทั้งจำนวน 58 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 100 จำนวนนักเรียน จำแนกตามประเภทกลุ่มคัดกรองของโรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงราย, 2564) และ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พะเยา, 2564) ซึ่งสภาพการดำเนินงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนของครูในสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับดี เนื่องจากสถานศึกษาตระหนักและให้ความสำคัญในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีการวางแผนดำเนิน งานอย่างมีระบบ แต่มีข้อจำกัด ในการพัฒนาเนื่องจากสถานศึกษาส่วนใหญ่ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา มีปัญหาด้านการคมนาคมและด้านเศรษฐกิจของชุมชน ชุมชนรอบสถานศึกษา ค่อนข้างเลื่อมล้ำต่อยาเสพติด นักเรียนส่วนใหญ่มาจาก ครอบครัวที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจจึงไม่มีเวลา ในการอบรมเลี้ยงดูนักเรียน หรือต้องไปทำงานต่างจังหวัดทำให้ต้องทิ้งนักเรียนให้อยู่กับ ปู่ย่า ตายาย ทำให้นักเรียนบางส่วนมี ปัญหาทางการเรียนรู้ ผู้ปกครองบางส่วนมีรายได้น้อย ไม่มีบ้านอาศัย เป็นของตนเอง ต้องโยกย้ายถิ่นฐาน อยู่เสมอ นักเรียนบางส่วนมีสภาพครอบครัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น ไม่มีผู้ให้ คำปรึกษาการเรียนดีพอ จึงมักแสดงพฤติกรรมในทางลบ ครูจึงมีบทบาทสำคัญ ในการดูแล ช่วยเหลือนักเรียน มีความสำคัญ ต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน มีการประชุมผู้ปกครองเพื่อให้ครู ประจำชั้นรายงานความประพฤติของนักเรียนให้ผู้ปกครอง ทราบ และการลงพื้นที่เยี่ยมบ้านนักเรียน เพื่อได้รับทราบข้อมูลเพื่อร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหา ให้ความรู้ผู้ปกครองเกี่ยวกับการดำเนินงาน ระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียน

เนื่องจากการบริหารจัดการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพขาดการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงของผู้ปกครอง ชุมชน และนักเรียน ในด้านการให้ข้อมูลและความร่วมมือในการ ป้องกันปัญหา สอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่พบว่า ปัญหาที่สำคัญของระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนเกิดจากระบบการบริหารจัดการที่ยัง ไม่มีประสิทธิภาพ

ทั้งในระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับสถานศึกษาและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียซึ่งต้องสร้างองค์ความรู้ในการพัฒนาระบบการบริหารระบบใหม่และเผยแพร่ความรู้สู่สถานศึกษาเพื่อแก้ปัญหาพฤติกรรมไม่เหมาะสมและการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตร

จากสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจพัฒนารูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา โดยดำเนินการวิจัยในปีการศึกษา 2565 เพื่อพัฒนาระบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีคุณภาพ เพื่อให้โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา กำกับ ดูแล ตรวจสอบ และประเมินคุณภาพตามเกณฑ์คุณภาพ และเพื่อให้สถานศึกษานำรูปแบบการบริหารที่พัฒนาขึ้นไปประยุกต์ใช้โดยเทียบเคียงให้เหมาะสมกับบริบทการบริหารจัดการของโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาสู่ความเป็นเลิศอย่างต่อเนื่อง อันจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนและคุณภาพชีวิตของผู้เรียนตามนโยบายการพัฒนาคุณภาพคนของประเทศโดยรวม

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานและแนวปฏิบัติด้านระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา
3. เพื่อศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศใน โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา โดยการศึกษาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนต้นแบบ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ซึ่งมีทั้งเชิงปริมาณ (Quantitative Research Method) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research Method) กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 174 คน ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และศึกษาองค์ประกอบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียนของโรงเรียนต้นแบบ 5 โรงเรียน มีขั้นตอนการดำเนินงาน ดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางแก้ไขปัญหาการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา

เป็นแบบสอบถาม (Structured Questionnaire) ตามองค์ประกอบของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 องค์ประกอบ แบ่งออกเป็น 4 ตอน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 174 คน ได้มาโดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 ศึกษาองค์ประกอบรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา แหล่งข้อมูล ศึกษาแนวคิดการพัฒนารูปแบบและองค์ประกอบรูปแบบของนักการศึกษาต่างประเทศ และนักวิชาการไทย (Joyce & Weil, 1972; Stoner and Wankle, 1986; Keeves, 1988; บุญชม ศรีสะอาด, 2553; วีระยุทธ ชาศะกาญจน์, 2557; ทิศนา ขัมมณี, 2556; บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2559; พิจิตรา ธงพานิช; 2560) ศึกษาแนวคิดกระบวนการบริหารของนักการศึกษาต่างประเทศและนักวิชาการไทย (Shemerhom, 1999; Lunenberg and Omstein, 2000; วาโร เฟ็งสวัสดิ์, 2553; สมคิด มาวงค์, 2554) ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559)

ขั้นตอนที่ 3 ศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานของโรงเรียนต้นแบบ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนต้นแบบ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารและครูที่ปฏิบัติงานของโรงเรียนต้นแบบ จำนวน 5 โรงเรียน โรงเรียนละ 2 คน รวม 10 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจัดทำแบบสอบถามผ่าน Google form พร้อมสร้าง QR Code โดยการส่งแบบสอบถามทางออนไลน์ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง 174 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาและสรุปข้อมูล (Content analysis) เพื่อหาองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) หรือค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าร้อยละ(Percentage) ค่าคะแนนเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List) โดยสอบถามเพื่อสำรวจเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ตำแหน่งปัจจุบันพบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูล เพศชายมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 70.11 มีอายุ 41-50 ปี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 59.77 ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 33.33 มีประสบการณ์การ

ปฏิบัติงาน ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน น้อยกว่า 5 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.06 และขนาดของสถานศึกษาขนาดกลาง (มีนักเรียนตั้งแต่ 121–600 คน) มากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 44.83 ผลการแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการบริหารงานระบบ การดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา พบว่า กลุ่มผู้ให้ข้อมูล มีระดับการปฏิบัติ ในการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน มีระดับการปฏิบัติ เฉลี่ย 4.26 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ระหว่าง 0.57–0.90 (มาก) ผลการแบบสอบถามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เกี่ยวกับการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน พบว่า การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหาร และ ครูผู้สอน ครูที่ปรึกษา ขาดความรู้ ความเข้าใจ ในการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วม น้อยเพราะขาดความรู้ สอนมากทำตามแนวปฏิบัติของโรงเรียน ข้อเสนอแนะ ได้แก่ จัดประชุมครู ผู้ปกครอง เพื่อให้ความรู้และตระหนักถึงความสำคัญของการบริหารงาน ระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนและร่วมกันกำหนดทิศทางรูปแบบและกลยุทธ์

วัตถุประสงค์ที่ 2 ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบมีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) กระบวนการ (4) การวัดและประเมินผล (5) เงื่อนไขความสำเร็จ

วัตถุประสงค์ที่ 3 ผลการวิจัย พบว่า นโยบายและแนวคิดการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนในโรงเรียน ได้แก่ นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ได้เรียนรู้ตามช่วงวัย เรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม

อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า เพศชายมากที่สุด คิดเป็น ร้อยละ 70.11 มีอายุ 41–50 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 59.77 ระดับการศึกษา ต่ำกว่าปริญญาตรี มากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 33.33 มีประสบการณ์ การปฏิบัติงาน ด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน น้อยกว่า 5 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 35.06 และขนาดของสถานศึกษาขนาดกลาง (มีนักเรียนตั้งแต่ 121–600 คน) มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 44.83 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลมีระดับการปฏิบัติ ในการจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ในโรงเรียน มีระดับการปฏิบัติเฉลี่ย 4.26 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน อยู่ระหว่าง 0.57–0.90 (มาก) และการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้บริหาร และครูผู้สอน ครูที่ปรึกษา ขาดความรู้ความเข้าใจในการกำหนดทิศทางและกลยุทธ์การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ผู้ปกครองมีส่วนร่วม น้อยเพราะขาดความรู้ สอนมากทำตามแนวปฏิบัติของโรงเรียน ทั้งนี้อาจเป็น เพราะสถานศึกษาส่วนใหญ่มีการปฏิบัติตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีการดำเนินงาน มีครูประจำชั้น ครูที่ปรึกษา เป็นบุคลากรหลักในการดำเนินงาน มีภารกิจหลักที่เป็นหัวใจของ

การดำเนินงาน 5 กิจกรรม คือ 1) การจกักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนา 4) การป้องกันช่วยเหลือและแก้ไข และ 5) การส่งต่อ ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และกระบวนการดำเนินงานตามระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ปฏิบัติตามนโยบายและมีการกำหนดมาตรการสนับสนุนส่งเสริมศักยภาพนักเรียนมาบริหารสถานศึกษาเพื่อให้สามารถดำเนินการด้านระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพตามแนวทางการดำเนินงานยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของปรมาภรณ์ สนิธิ (2560) แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี ด้านการคัดกรองนักเรียนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มนต์รี สังข์ชุม (2564) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านระบบฐานข้อมูลนักเรียนรายบุคคลของโรงเรียนอนุบาลระนอง ผลการวิจัย พบว่า การศึกษาสภาพและปัญหาด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ข้อมูลที่ได้ไม่ถูกต้องและครบถ้วน และไม่ตรงตามความจริงทำให้การแปลผลการประเมินคลาดเคลื่อนด้านการคัดกรองนักเรียน ข้อมูลที่ครูมีและไม่ตรงกับพฤติกรรมของนักเรียนที่แสดงออกหาข้อมูลที่ไม่แท้จริง ด้านการส่งเสริมพัฒนานักเรียน การดำเนินงานขาดความต่อเนื่อง ยังต้องมีการปรับปรุงด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาลูกปกครอง ขาดความเข้าใจวิธีการป้องกันและจัดการกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเด็ก และด้านการส่งต่อนักเรียน ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนนักเรียนในด้านต่างๆ ตามศักยภาพและความถนัด

2. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า แนวคิด ทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ มีองค์ประกอบสำคัญ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ (1) หลักการ (2) จุดมุ่งหมาย (3) กระบวนการ (4) การวัดและประเมินผล (5) เงื่อนไขความสำเร็จ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะการวิจัยครั้งนี้ได้ยึดองค์ประกอบรูปแบบ และทฤษฎีการพัฒนารูปแบบของนักการศึกษาต่างประเทศและนักวิชาการไทย (Joyce & Weil, 1972; Stoner and Wankle, 1986; Keeves, 1988; บุญชม ศรีสะอาด, 2553; วีระยุทธ ชาตะกาญจน์, 2557; ทิศนา ขัมมณี, 2556; บุญเลี้ยง หุมทอง, 2559; พิจิตรา ธงพานิช, 2560) ที่ได้ให้แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของรูปแบบในด้านหลักการ จุดมุ่งหมาย กระบวนการ การวัดและประเมินผล และเงื่อนไขความสำเร็จ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของบุญศรีคม พันธ์วัฒน์ (2560) การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนพร้าวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจากสภาพและปัญหาที่พบจึงดำเนินการแก้ปัญหาโดยใช้กระบวนการทำงานอย่างเป็นระบบโดยได้รูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การวางแผนสร้างความเข้าใจ 2) การดำเนินการตาม

แผนปฏิบัติงาน 3) การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และ 4) การปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้รูปแบบมีประสิทธิภาพ

3. ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 พบว่า นโยบายและแนวคิดการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียน ได้แก่ นักเรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ได้เรียนรู้ตามช่วงวัย เรียนรู้ตลอดชีวิต การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียน ให้มีความสมบูรณ์พร้อมอย่างเป็นองค์รวมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา ความรู้ความสามารถ คุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนต้นแบบมีวิธีการปฏิบัติเป็นเลิศ ทั้ง 5 โรงเรียน ซึ่งพบว่า โรงเรียนต้นแบบมีหลักการบริหารโดยการขับเคลื่อน สถานศึกษา นำดิจิทัลและเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาปรับใช้ในการทำงาน อาศัยการพัฒนากระบวนการบริหารจัดการและการจัดกระบวนการมุ่งใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่สอดคล้องกับบริบท ด้านจุดมุ่งหมาย พบว่า มีการบริหารจัดการ มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากองค์กรหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และการนำเทคโนโลยีและนวัตกรรมมาใช้ในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียนสู่ความเป็นเลิศในโรงเรียน ด้านกระบวนการ พบว่า มีกระบวนการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ได้แก่ 1. ขั้นวิเคราะห์และวางแผน 2. ขั้นปฏิบัติ 3. ขั้นติดตามและสังเกตผล และ 4) ขั้นสะท้อนผล ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า มีการประเมินผลการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และประเมินผลการใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน และด้านเงื่อนไขความสำเร็จ พบว่า การให้อิสระและความคล่องตัวในการบริหารจัดการของโรงเรียน การกำหนดเป้าหมาย และแนวทางไว้ชัดเจน และการมีส่วนร่วม มีความรับผิดชอบ การตั้งใจทำงานของครู คณะทำงาน และนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์และมีทักษะที่สำคัญ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1) การนำรูปแบบการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนสู่ความเป็นเลิศ ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เชียงรายและพะเยา ไปใช้ ควรประชุมชี้แจงและทำความเข้าใจกับครูเกี่ยวกับการดำเนินงานตามรูปแบบเพื่อให้การดำเนินงานไปในทิศทางเดียวกันและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา รวมทั้งสร้างการมีส่วนร่วมในการบริหารงานตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดอย่างต่อเนื่อง

2) สถานศึกษาควรจัดให้มีครูแนะแนวหรือครูที่ทำหน้าที่แนะแนวโดยเฉพาะเพื่อเป็นผู้ให้คำปรึกษา แนะนำช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาของนักเรียน

3) สถานศึกษาควรมีการวิเคราะห์ข้อมูลนักเรียนรายบุคคล เพื่อคัดกรองนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่กลุ่มปกติ กลุ่มเสี่ยงและกลุ่มที่มีปัญหาและจัดทำเอกสารสารสนเทศผลการคัดกรองนักเรียนระดับสถานศึกษาที่เป็นปัจจุบันและจัดเก็บเป็นระบบ

4) สถานศึกษาควรมีการจัดกิจกรรม เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณภาพและ

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีการใช้รูปแบบที่หลากหลายตามสภาพและความเหมาะสม เช่น การจัดกิจกรรมโฮมรูม (Homeroom) การประชุมผู้ปกครอง โครงการพิเศษต่างๆ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1) งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบที่สำคัญ คือ กระบวนการส่งเสริมและสนับสนุนครูผู้รับผิดชอบระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีประสิทธิภาพ สามารถแก้ไขปัญหาให้นักเรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และมีภูมิคุ้มกันทางจิตใจ

2) ควรมีการศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษาอื่นและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ในการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาให้ครอบคลุมทุกกลุ่ม

3) ควรมีการศึกษาบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน คณะกรรมการสถานศึกษา ขั้นพื้นฐานและผู้ปกครองนักเรียน ที่มีต่อการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา

4) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งต่อการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา กับคุณภาพของนักเรียน

เอกสารอ้างอิง

- ทิศนา ขัมมณี. (2556). *รูปแบบการเรียนการสอน : ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- บุญเลี้ยง หุมทอง. (2559). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ทริปเพิล เอ็ดดูเคชั่น.
- ปรมาภรณ์ สนิธิ. (2560). *แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนระดับประถมศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี, ปทุมธานี.
- บุญศรีศรี พันธ์วัฒน์. (2560). *การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนด้านการคัดกรองนักเรียนของโรงเรียนพร้าวิทยาคม จังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- พิจิตรา ธงพานิช. (2560). *วิชาการออกแบบและการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน*. พิมพ์ครั้งที่ 3. นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.

- มนตรี สังข์ชุม. (2564). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน
ด้านระบบฐานข้อมูล นักเรียนรายบุคคล ของโรงเรียนอนุบาลระนอง. *วารสารวิจัยเพื่อ
การปฏิรูปการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 5(1), 1-2.
- วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). *สถิติประยุกต์สำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- วีระยุทธ ชาดะกาญจน์. (2557). *การวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารการศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สมคิด มาวงศ์. (2554). *การบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาลของผู้บริหารโรงเรียนตามความคิดเห็น
ของครูสังกัดโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดระยอง จันทบุรีและตราด*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหา
บัณฑิต สาขาการบริการการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). *การพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง (พ.ศ.2560 – 2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเชียงราย (2564). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี
งบประมาณ 2564*. เชียงราย : กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูล.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาพะเยา (2564). *รายงานผลการดำเนินงานประจำปี
งบประมาณ 2564*. พะเยา : กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูล.
- Joyce & Weil. (1972). *Model of teaching*. 5th ed. Boston: Allyn and Bacon.
- Keeves. (1988). *Educational research, methodology and measurement: An international
handbook*. Oxford: Pergamum Press.
- Lunenberg and Ornstein. (2000). *Educational Administration : Concepts and Practices*. 3rd ed.
California: Wadsworth. p. 18.
- Shermerhorn. (1999). *Organizational Behavior*. 7thed. New York: John Wiley & Sons, Inc. Willer,
R.H.
- Stoner and Wankle. (1986). *Management*. 3rd ed. New Delhi: Prentice-Hill.